

„Вјешала“, централно спомен обиљежје, рад Вање Радауша, подигнуто 1961. године жртвама госпићке групе логора, недалеко од православног гробља у Јасиковцу код Госпића. Уништено у рату 90 - тих и необновљено до данас.

Смиљан, 30. јун 2018. Постављање Часног крста уз масовну гробницу.

Јама Бадањ изнад села Ступачиново, Велебит;
ФОТО: Дани(ј)ел Симић 2021.

Смиљан Николе Тесле, стратиште српског народа 1941. године

Село Смиљан се налази готово у самом епицентру територије који је покривала тзк. госпићка група логора. Српско становништво Смиљана и околине је страшно пострадало од стране оружаних формација Независне Државе Хрватске.

Када је избио Други свјетски рат, на челу Смиљанске парохије у Госпићу налазио се протојереј Матија Стијачић. Службовао је у Америци и Канади а на приједлог Николе Тесле, са којим је био веома близак, вратио се да служи у цркви гдје је раније служио Милутин Тесла, Николин отац.

Ту је као протојереј Смиљанске парохије, службовао од 1935. године до 12. априла 1941. године.

Тада су га ухапсиле усташе и одвеле у госпићку казнионицу гдје су га изложили страховитом мучењу.

Живот су му окончали на Велебиту, а измрцварено тијело бацили у једну од велебитских јама. Његов син Славко пошао је у јесен 1941. године да тражи одведеног оца, али и њега су усташе ухватиле и убиле у Госпићу.

Десно од улаза у православну цркву Светих Апостола Петра и Павла у Смиљану, налази се масовна гробница са тијелима не мање од 560 Срба из Смиљана и околине, међу њима и рођака и презимењака Николе Тесле, побијених 1941 - 1945. године од стране усташа.

Уз ту гробницу, удружење Јадовно 1941. подигло је 2018. године дрвени православни крст а недуго затим Епархија горњокарловачка поставила је мермерни крст, рад и дар Јадовничана, покојног вајара Мирка Ђелића. Изнад гробнице се налази и православна гробље које полако гута шума.

На зидовима смиљанске цркве, уз уобичајене религијске призоре, можете видјети и фреску са мотивом крштења Николе Тесле, али и Свете Новомученике Јадовничке, тј. фреску посвећену жртвама усташког логора смрти Госпић - Јадовно - Паг.

Удружење грађана "Јадовно 1941."

Адреса: Церска 38, 78000 Бања Лука, Р. Српска, БиХ |
Тел: +387 65 511 130 Email: udruzenje@jadovno.com

www.jadovno.com

Удружење потомака и поштовалаца жртава комплекса логора смрти Независне Државе Хрватске, Госпић - Јадовно - Паг из 1941. године

ПРОТИВ ЗАБОРАВА

Јадовничани износе Часни крст на рт Слана, побијеним Србима на острву Пагу 1941. године.

Филм: „Крст над јамом“

Покољ.срб

ЈАДОВНИЧКИ ПРОГЛАС

Ми, потомци и поштоваоци Јадовничких жртава, 2010. године, седам деценија након злочина Покоља, геноцида почињеног над српским народом од стране Независне Државе Хрватске, установили смо 24. јун као „Дан сјећања на Јадовно 1941.„

На простору који је обухватала та монструм држава, готово да нема ни једне српске породице, чији директни или колатерални сродници нису невини страдали на неком од страстишта те злогласне творевине.

Комплекс логора смрти Госпић - Јадовно - Паг, био је први, помно планирани центар за убијање у НДХ.

Тиме је овај злочин постао историјски и друштвени проблем према коме се морамо достојно и одговорно односити.

Нигдје касније, у краћем времену, није безумље тако тријумфовало у тако масовним ликвидацијама. Томе је ишла у прилог ранија припремљеност и природне околности терена, јер на релативно малом простору, постоји обиље, крашких јама у којима су жртве ликвидирале углавном мануелним поступцима, клањем и маљем, убијане и бацане. Жртве су биле, углавном, Срби и Јевреји, али је било и других.

Припадали су свим номенклатурама и занимањима ондашњег доба. Овдје је ликвидирано на најбезочнији начин и 73 свештенослужитеља Српске православне цркве, што значи сваки трећи од укупног броја свештенослужитеља ликвидираних у НДХ.

Како су довозили са свих простора и захватили све социјалне структуре, то је овај преседан устоличио правило геноцидних поступака и примјене расних закона према нехрватима у НДХ.

Чињеница, да је то био први злочиначки потхват, да је био масован и да се од њега просто одустало из техничких разлога, проширењем талијанске реокупационе зоне, овај масовни злочин издигне на прву праксу антиљудског безумља, које до сада није нити осуђено у историјском смислу, нити обиљежено.

Напротив оно је занемарено до негације. То нас присиљава, као сроднике, да са големим болом у души и у најбољој намјери, подсјетимо јавност да се солидарише с нама у заједничком комеморисању.

Мртви немају гласа и не могу да се бране, јер нису могли одбранити ни голи живот.

Наш је заједнички дуг да њихова привремена пребивалишта бранимо, земне остатке поштујемо, споменике и крсна знамења подижемо, да се за њих молимо и злочин приказујемо свим цивилизованим средствима.

На мјесту логора Јадовно, 24. јуна 2010. године.

Укратко о комплексу логора смрти Госпић - Јадовно - Паг из 1941. године

Већ у априлу 1941. године, власти Независне Државе Хрватске низом законских одредаби, озакониле су злочин и почеле са оснивањем концентрационих логора: “Даница“ код Копривнице и “Госпић“ у Лици.

Ови логори били су организовани знатно прије 25. новембра 1941, када је поглавник НДХ Анте Павелић издао Законску одредбу о упућивању непоћудних и погибелних особа на присилни боравак у сабирне и радне логоре. Усташе, уз подршку и помоћ локалног хрватског становништва, почеле су већ сутрадан након проглашење НДХ, дакле 11. априла, хапсити Србе Госпића и околине, те их уз жестоке батине затварати у казнионицу Окружног суда (тзк. Герихт) и њено ограђено двориште, гдје је краће вријеме могло боравити 2.500 - 3.000 заточених људи.

Већ током маја и почетком јуна, усташе и остале хрватске оружане снаге, почеле су жељезницом са цијелог подручја НДХ довозити композицијама сточних вагона стотине похапшених мушкараца, жена и дјеце, већином Срба али и Јевреја. Простор логора Госпић убрзо је постао премален, па је Министарство унутрашњих послова НДХ, на челу са Андријом Артуковићем, на велебитској забити и на острву Пагу, далеко од очију јавности, основало нова четири логора, формирајући комплекс логора смрти Госпић - Јадовно - Паг.

Спомен плоча на Слани, острво Паг, за не мање од 8.000 жртава, три пута постављана и рушена 1991, 2010. и 2013. До данас необновљена.

Логор смрти „Јадовно“ основан је у првој половини маја 1941. на Велебиту, 22 км сјеверозападно од Госпића, на чистини званој Чачић - Долац, на 1.200 м надморске висине, дубоко у шуми под ведрим небом, дужине 50 и ширине 25 метара. Почетком јуна, та је површина проширена на 90 x 70 м, а затим 24. јуна, на коначну површину од 180 x 90 метара, осигурану са 4 метра високом двоструком бодљикавом жицом.

У близини је једна од крашких јама у којој су убијане жртве.

Смиљан, Лика 19. јуна 2021. на Дан сјећања на Јадовно 1941.

Истовремено на острву Пагу, на рту Слана, формирали су један логор за Србе и један за Јевреје.

У комплекс логора укључили су сабиралиште на жељезничкој станици Госпић и сабирне логоре Овчара и Ступачиново на Башким Оштаријама као и бројне бездане јаме Лике, Велебита и подвелебитског подгорја, мјеста за ликвидацију.

У мјесту Метајна на Пагу, у три постојећа објекта, формирали су први логор за жене и дјецу у Другом свјетском рату.

У овај комплекс логора смрти, према истраживању др. Ђуре Затезала, од 11. априла до 21. аугуста 1941, дакле у само 132 дана његовог постојања, доведено је с цијелог подручја НДХ 42.246 мушкараца, жена и дјеце и на најокрутнији начин убијено њих не мање од 40.123. Од тог броја не мање од 38.010 Срба а међу њима 73 свештенослужитеља Српске православне цркве.

Њих, не мање од 2.123, злочинци нису стигли побити јер су их у томе, реокупацијом тог подручја спријечили италијански фашисти, па су их 19 - 21. аугуста 1941. године транспортовали возовима у логор Јастребарско, гдје је остао логорисан један број жена и дјеце, а друге отпремили у тек основани логор Јасеновац гдје су се ови нашли међу првим заточеницима логора Крапје и Брочице (логори Јасеновац 1 и 2.).

Тјелесни остаци несрећних жртава, никада нису из крашких јама ексхумирани, идентификовани и сахрањени. И оно мало спомен обиљежја, подигнутих након Другог свјетског рата, у рату 90-тих потпуно је уништено.

Удружење грађана Јадовно 1941, од краја 2009. године, низом активности настоји објелоданити истину о злочину Геноцида почињеног на том простору, пронаћи и забиљежити позиције крашких јама и других масовних гробница, обновити скромну споменичку баштину и сачувати сјећање на невинне жртве.

Од 2010. године, удружење крајем јуна мјесеца организује молитвена и комеморативна окупљања у Лици, на Велебиту и острву Пагу обиљежавајући Дан сјећања на Јадовно 1941. На десетак мјеста масовних погубљења, удружење је поставило дрвене, православне крстове.